

Materiały do konkursu
” Moja Mała Ojczyzna 2023”
pod hasłem „ 700- lecie lokacji wsi Jangrot”

HISTORIA JANGROTA

Jangrot to wieś w gminie Trzyciąż, niby zwykła ulicówka, a jednak miejscowość ta ma długą i ciekawą historię. Dość wspomnieć, że nie tak znowu dawno znaleziono tu liczące ok. 5 tys. lat porfirowe żarna, pochodzące prawdopodobnie z młodszej epoki kamienia. To najstarszy ślad bytności człowieka na tym terenie.

Pierwotnie wieś ta nosiła nazwę patronimiczną Biskupice (Biskupicze). Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z 1324 r. kiedy to zgodę na jej lokację (na prawie niemieckim) otrzymali Świętosław syn Fałka i Radosz syn Stanka, przypisańce biskupa krakowskiego Nankera (herbu Oksza). Obecną nazwę zawdzięcza wieś biskupowi krakowskiemu w latach 1328-47 Janowi Grotowi. Ponoć Grot chciał tu nawet lokować miasto, ale ostatecznie do tego nie doszło. W 1346 r. był tu już kościół. W 1355 r. Jangrot należał do dekanatu Wysocice. Na podstawie świętopietrza obliczono, że parafia Jangrot liczyła wówczas 416 dusz. Jan Długosz w swym „Liber beneficiorum” pisze, że w Jangocie był kościół pod wezwaniem Wszystkich Świętych, folwark, sołtystwo i dwie karczmy. Parafia Jangrot obejmowała jeszcze Trzyciąż – włość klasztoru w Imbramowicach oraz Michałówkę.

W XV w. mamy potwierdzenie, że wciąż stał w Jangocie kościół drewniany. Obecny murowany wystawił biskup krakowski Jan Paweł Woronicz, w początkach XIX w., w stylu klasycystycznym.

W 1629 r. biskup Marcin Szyszkowski nadał probostwo w Jangocie Janowi Brożkowi. Słów kilka o tym wybitnym matematyku, profesorsze Uniwersytetu Krakowskiego. Jan Bożek ur. się w 1585 r. w Kurzelowie (sieradzkie). Podstaw geometrii nauczył go ojciec, który miał małe gospodarstwo rolne. Od 1604 lub 1605 nauki pobierał na Uniwersytecie w Krakowie. W 1611 r. uzyskuje niższe święcenia kapłańskie. W tym samym roku styka się z wybitnym belgijskim matematykiem Adrianem van Roomen. Od 1614 r. w Kolegium Mniejszym (objął katedrę astrologii), a od 1619 w Kolegium Większym. W 1620 wyjechał za granicę. W Insbrucku spotkał się z astronomem Krzysztofem Scheinerem. Cztery następne lata studiuje w Padwie medycynę. Po powrocie do kraju rok przebywał u biskupa Szyszkowskiego, potem wrócił na uczelnię, gdzie toczył ostro spór z jezuitami o kształt szkoły. W 1629 r. uzyskał święcenia kapłańskie, objął wówczas kanonię u św. Anny, otrzymał także bakalaureat teologii i tytuł profesora zwyczajnego tejże. Właśnie wtedy bp Szyszkowski nadał mu probostwo w Jangocie. Długo tymże proboszczem nie był, bo zrezygnował zeń w 1632 r., kto wie, czy nie tak samo jak w przypadku proboszczowania Jana Kantego w Olkuszu, można mieć wątpliwości, czy Brożek w Jangocie się pojawiał. „Najwybitniejszy polski matematyk swojego okresu, aż do zgonu pełen zapału dla wiedzy, istny pożeracz książek, pilnie nadążający za postępem europejskiej nauki i mimo posiadania bogatych beneficjów zawsze daleki od wygodnego kwiatyzmu” – tak opisał Jana Brożka w Polskim Słowniku Biograficznym historyk Aleksander Birkenmajer. Ogłosił Brożek około 30 pozycji, obok

podręczników do matematycznych (w Arithmetica integrorum wprowadził do nauki szkolnej wynalezione wówczas logarytmy), prace na temat np. własnościami wieloboków gwiaździstych, liczb doskonałych i zaprzyjaźnionych. Uważa się go także za poprzednika P. Fermata „w odkryciu podstawowego dla teorii liczb twierdzenia Pi-1 równoważne 1 (mod. P.).” Publikował też dokumenty dotyczące M. Kopernika, Uniwersytetu w Krakowie, biografię renesansowego matematyka i filologa, profesora Akademii Krakowskiej Stanisława Grzepskiego, itd. Łożył na Uniwersytet liczne beneficja.

Z 1747 r. mamy wzmiankę o istnieniu w Jangrocie młyna.

Insurekcja Kościuszkowska

Ważne wydarzenia miały miejsce w Jangrocie podczas Insurekcji kościuszkowskiej. W kwietniu 1794 r. stacjonowały w tej miejscowości szwadrony II Brygady Kawalerii Narodowej dowodzone przez por. Ksawerego Monasterskiego. Od zachodu i północy zbliżały się zrazu nieliczne oddziały pruskie. Fryderyk Wilhelm II, król Prus, dążył do opanowania Krakowa, wcześniej jednak miał zamiar połączyć się z siłami rosyjskimi i rozbić stojące mu na drodze oddziały polskie. W tym celu na Kraków ruszył 17 tys. korpus gen. Franza Andreas'a von Favrata. 12 maja szwadron huzarów z regimentu księcia Eugeniusza v. Wuertemberga, dowodzony przez Fritschena zdobył pozycje polskiej kawalerii (80 szabel) w Jangrocie, dowodzone przez mjr. Stadnickiego. Zginąć miało ponoć 15 Polaków, a 5 trafić do niewoli. 17 maja zjawili się tu wszyscy kawalerzyści gen. ks. Wuertemburskiego z kolumny gen. Klinkowstroema. Potem Prusacy udali się w kierunku Wielmoży (miała tam miejsce niewielka bitwa) i Skały, gdzie był polski obóz. Jednak próba opanowania Krakowa zakończyła się dla Favrata niepomyślnie. W obawie przed siłami Kościuszki wycofał się on spod tego miasta w okolice Pilicy.

Gmina Jangrot

W 1827 r. było tu 155 domów (dymów) i 962 mieszkańców. Była również szkoła początkowa i dom dla starców i kalek.

Przez długi czas Jangrot był siedzibą gminy (do 1954 r.) i jako taki wchodził w skład powiatu olkuskiego. W 1870 r. gmina liczyła 22,632 morgów powierzchni i 9165 mieszkańców. W drugiej połowie XX wieku siedzibę gminy przeniesiono do Trzyciąża.

W wojnie z Rosją bolszewicką w 1920 r. zginęło 13 obywateli ówczesnej gminy.

Przez wiele lat w Jangrocie żył i tworzył lokalny artysta specjalizujący się we wspinających wycinankach p. Głęb.

Wartym obejrzenia jest piękny tutejszy jednonawowy kościół parafialny p. w. św. Jana Chrzciciela, który pochodzi z 1822 r., i stoi w miejscu pierwotnej świątyni drewnianej. Przy tej klasycystycznej budowli, zaprojektowanej przez krakowskiego architekta Jana Beka, stoi wzniesiona w tym samym czasie dzwonnica. Uwagę zwracają wiodące na jej szczyt kręte schody z drewnianych bali oraz dwa dzwony, jeden z nich odlano w 1557 roku.

Wnętrze kościoła nakryte jest stropem kolebkowym i wyposażenie w dużym stopniu w barkowe i późnobarokowe (ołtarz główny, dwa boczne, ambona, ławki, konfesjonały, dwa procesyjne krucyfiksy). Są też jednak zabytki wcześniejsze, np. gotyckie kielichy (z 1636 i 1695 r.), XVI-wieczny obraz św. Rodziny, nadszarpnięty zębem czasu posąg Chrystusa Zmartwychwstałego i prawdopodobnie gotycki

krucyfiks. Ponadto obrazy: Ukrzyżowania i Rozmnożenia Chleba namalowane przez Michała Stachowicza, XVIII-wieczne ornaty itd..

Warto też zajrzeć do murowanej kapliczki z posągami św. Jana Nepomucena (z 1762 r.). W Jangrocie - Cieplicach jest też cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej, ślad po zaciętych walkach pomiędzy wojskami rosyjskimi i austriackimi, jakie miały tu miejsce na jesieni 1914 r. Znaczne straty poniosła wówczas i sama miejscowość.

W jednym z gospodarstw, na podwórku (ta część Jangrota zwie się Małym Końcem), bije źródło rzeki Dłubni (zwana też bywa Głanówką lub Gorącą). Dłubnia po 42 km kończy jako lewy dopływ Wisły.

WAŻNE WYDARZENIA Z HISTORII OCHOTNICZEJ STRAŻY POŻARNEJ JANGROT

W pamiętnym roku Pańskim w 1933 w gminnej radzie w Jangrocie padła myśl założenia Straży Pożarnej. Organizatorami jednostki byli:

Wójt Orczyk Stanisław

Proboszcz Tadeusz Tekieli

Radny Mikołaj Żerdka

Radny Wypasek Wincenty

Radny Rdest Jan

Radny Osuch Jan

Jednostka OSP w Jangrocie powstała na bazie tzw. trójek stróżów nocnych powołanych w 1918 roku przez ówczesne władze gminy. Obowiązkiem stróżów było obchód całej wsi w nocy i alarmowanie przez bicie w stalowy gong, których było w naszej wsi około 8. W roku 1933 zastąpiono gongi trąbkami. Pierwsze zebranie druhów strażaków wybrano zarząd:

Prezes Mikołaj Żerdka

Naczelnik Andrzej Kuś

Zastępca naczelnika Władysław Kowal

Skarbnik Jan Rdest

W lutym 1936 roku zarząd gminy w Jangrocie w składzie, wójt Stanisław Orczyk z Imbramowic, Józef Pacia z Gołaczew i Mikołaj Żerdka, Wincenty Wypasek podjęli decyzję o budowie strażnicy w Jangrocie. Plac na budowę strażnicy wyznaczyli na tzw. „nawsiu” przy działce należącej do szkoły. Już półna jesienią strażnica była oddana do użytku, przy dużym wkładzie społeczności Jangrota w jej budowie.

Konstrukcja budynku drzewiana obita szczelnie deskami o wymiarach 11m na 7,5m z jednym murowanym z kamienia garażem pod budynkiem o wymiarach 7,5 na 3,5m.

Od tego to czasu straż ochotnicza organizowała huczne zabawy ludowe z czego dochód przeznaczała na zakup sprzętu.

W 1937 roku ze środków własnych OSP i dotacji zarządu gminy zakupiono pompę ręczną tzw. „sikawkę” do gaszenia pożarów. Od tego roku nie była prowadzona kronika aż do roku 1985.

Uroczystości jubileuszowe OSP w Jangrotcie w dniu 26 maja 1985r (50 lecie).
Ufundowanie sztandaru i przekazanie w tymże dniu. 19 maja 1985 poświęcenie w kościele.

W uroczystości udział wzięli: Komendant Wojewódzki w Krakowie płk. Mieczysław Feliks, prezes Woj. Zarządu OSP dyr. Zdzisław Nowak i Prezes ZG. OSP Stanisław Przybek oraz mieszkańcy Jangrota i innych miejscowości. W Jubileuszu brało udział 12 jednostek OSP.

Uroczystości otworzył Prezes OSP Jangrot Wypasek Czesław. Ówczesny zarząd OSP Jangrot przedstawiał się następująco:

Prezes Wypasek Czesław
Naczelnik Bryzik Ryszard
Z-ca Naczelnika Gamrat Tadeusz
Skarbnik Bieniecki Czesław
Sekretarz Kuś Krzysztof
Gospodarz Wypasek Stanisław

Najstarsi druhowie, którzy wzięli również udział w Jubileuszu:

Beniek Józef
Kuś Andrzej
Żaba Stanisław
Kowal Stanisław
Bryzik Jan
Zaręba Jan

W tym czasie nasza jednostka miała na wyposażeniu jeden wóz bojowy GBAM, trzy motopompy oraz pozostały sprzęt gaśniczy.

O 1984 roku OSP Jangrot czyniła starania o remont budynku po byłej radzie gminy. Niestety nikt nie chciał im pomóc. Budynek był zdewastowany, a dach częściowo zawalony. Strażacy podjęli decyzję o przejęciu budynku przez OSP i jego remont.

Ten to budynek został wybudowany w latach 1902-1905 pod zaborem Rosyjskim. Wykonawcą był Kazirod z Pazurka. W zamian otrzymał od Cara Mikołaja II wypłatę w złotych rublach.

17 maj 1987 przekazanie wozu bojowego Star GBA, którego dokonała St. Chor. Anna Wyskwar. Uroczystość odbyła się na placu przed remizą z udziałem sąsiednich jednostek OSP oraz mieszkańców. W tym roku straż ma na stanie dwa wozy bojowe, cztery motopompy i sprzęt towarzyszący.

W styczniu 1988 na walnym zebraniu OSP wybrano zarząd:

Prezes Czesław Wypasek
Naczelnik Czesław Bieniecki
Z-ca Naczelnika Lucjan Gajda
Skarbnik Adam Kowal
Sekretarz Kuś Krzysztof
Gospodarz Stanisław Wypasek

17 wrzesień 1988, uroczystości dożynek gminnych oraz przekazanie budynku po byłej gminie do użytku OSP.

W dniu 27 grudnia 1998 zakupiono samochód Lublin II ze środków własnych OSP oraz dotacji z Urzędu Gminy.

2 lipca 2000r. Państwowa Straż Pożarna Olkusz przekazała odpłatnie samochód pożarniczy Star 244 dla naszej OSP.

Styczeń 2006 wybrano zarząd:

Prezes Gajda Lucjan (rok później zrezygnował z funkcji a jego następcą został Dh. Gajda Łukasz)

Naczelnik Bieniecki Jacek
Z-ca Naczelnika Gajda Łukasz
Skarbnik Kowal Zbigniew
Sekretarz Wypasek Damian
Gospodarz Sarecki Grzegorz
Członek zarządu Osuch Adam
Członek zarządu Gajda Krzysztof
Komisja rewizyjna:

Przewodniczący Bryzik Ryszard
Sekretarz Wypasek Czesław
Członek Rachował Władysław

22.06.2008 poświęcenie samochodu pożarniczego Iveco GBA. Samochód został zakupiony we Francji, środki na zakup zostały przekazane z KSRG, UG Trzyciąż oraz ze środków OSP.

Lipiec 2010 Pierwsze w historii Powiatowe Zawody Sportowo – Pożarnicze, które odbyły się w gminie Trzyciąż i były zorganizowane na boisku sportowym w Jangrocie. OSP Jangrot, która brała udział jako jedna z dwóch jednostek z gminy zajęła dobre szóste miejsce.

Dwa lata wcześniej tj. w 2008 OSP Jangrot wygrała zawody gminne w Głanowie. 15 wrzesień do 15 listopad 2010 Remont remizy OSP Jangrot za kwotę 100 000 zł. Pieniądze zostały pozyskane, z Urzędu Marszałkowskiego (40 tys.), w konkursie na projekt „Małopolskie Remizy” OSP Jangrot zajęła trzecie miejsce w województwie ze

165 jednostek, które ubiegały się o dotacje. Resztę pieniędzy tj. (60 tys) przekazał Urząd Gminy Trzyciąż. Za te pieniądze zostały wymienione drzwi garażowe, zewnętrzne i wewnętrzne, podłoga na sali tanecznej, remont łazienki, kuchni, zakup stołów i stolików, wymiana okien, malowanie, elektryka, itd...

W tym czasie OSP Jangrot dysponuje sprzętem.

Samochody: GBA 2.9/16 Iveco, GBA 2.5/16 STAR 244, GLM Lublin II, SLOp Polonez.

Pompy: Honda, Peugeot, Polonia.

Listopad 2010 Pierwszy raz w historii Naszej Straży została założona strona internetowa, przedstawiająca historię, wyposażenie, akcje oraz wiele innych ciekawostek naszej OSP. Założycielem i prowadzącym stronę został druh Poseł Łukasz.

Styczeń 2011 Na walnym zebraniu sprawozdawczo wyborczym został wybrany nowy zarząd oraz komisja rewizyjna, która prezentuje się następująco:

Zarząd:

Prezes: Bieniecki Jacek

Naczelnik: Żerdka Michał

Z-ca Naczelnika: Gajda Krzysztof syn Jana

Skarbnik: Kowal Zbigniew

Sekretarz: Wypasek Damian

Gospodarz: Kowal Jan

Członek zarządu: Gajda Krzysztof syn Józefa

Członek zarządu: Wypasek Czesław

Komisja Rewizyjna:

Przewodniczący: Bryzik Ryszard

Sekretarz: Gamrat Tadeusz

Członek KR: Kowal Tadeusz

Listopad 2015 rok – Zakup nowego samochodu średniego ratowniczo-gaśniczego MAN TGM 13.290

Samochód zakupiono za kwotę 579.960,00 zł, którą to pozyskano ze środków Gminy Trzyciąż, Zarządu Wojewódzkiego OSP w Krakowie, Komendy Wojewódzkiej PSP w Krakowie, środków własnych OSP.

Samochód został skasowany przez firmę MOTO-TRUCK z siedzibą w Kielcach, która została wyłoniona w przetargu na zakup i dostawę średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Jangrot. Jest to drugi fabrycznie nowy samochód w historii Naszej OSP po samochodzie GBM Lublin.

W dniu 30.01.2016r odbyło się Walne Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze w remizie OSP Jangrot. Skład Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej został niezmienny po jednogłośnym głosowaniu Walnego Zebrania.

Dnia 01.05.2016 na palcu przed remizą OSP Jangrot odbyło się uroczyste poświęcenie i przekazanie nowego wzoru sztandaru oraz samochodu ratowniczo-gaśniczego MAN. Poświęcenia dokonał ks. Biskup Grzegorz Kaszak. W czasie uroczystości złotym medalem za zasługi dla pożarnictwa odznaczono OSP Jangrot, złotym znakiem związku dh. Wypasek Czesław, medalem honorowym im. „Bolesława Chomicza” dh. Kuś Krzysztof, złotym medalem za zasługi dla pożarnictwa 7 druhow, srebrnym medalem za zasługi dla pożarnictwa 8 druhow, brązowy medalem za zasługi dla pożarnictwa 11 druhow, odznakom Wzorowy Strażak 2 druhow. Na uroczystość przybyło 18 pocztów sztandarowych.

Poczet flagowy

1. dh. Gajda Krzysztof s. Jana
2. dh. Poseł Marcin
3. dh. Gorgoń Grzegorz

Poczet sztandarowy (nowy)

1. dh. Sarecki Grzegorz
2. dh. Kuś Szczepan
3. dh. Rdest Bartłomiej

Poczet sztandarowy (stary)

1. dh. Gajda Krzysztof s. Józefa
2. dh. Pigulak Czesław
3. dh. Dybich Rafał

Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Jangrocie

Kościół jest realizacją oryginalnego projektu architektonicznego. Świątynia wyróżnia się zwartą, jednolitą, prostopadłościenną bryłą obejmującą dwudzielne wnętrza i wszystkie dodatkowe pomieszczenia oraz jednolicie zakomponowanym wyposażeniem.

W kościele znajdują się cenne gotyckie zabytki rzeźby i malarstwa.

Historia

Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela zbudowany został na miejscu poprzedniego, drewnianego z 1. połowy XVI w. Obecna klasycystyczna świątynia wzniesiona została w 1822 r. przez mało znanego krakowskiego architekta, Antoniego Becka w stylu neobizantyjskim. Fundatorem kościoła był arcybiskup krakowski Jan Paweł Woronicz (miejscowość była centrum jangrodzkiego klucza dóbr biskupich). Kościół konsekrowano w 1824 r. Remontowano go w 2. połowie XIX w. gdy proboszczem był ks. Jan Kozakowski, m.in. wtedy dach pokryto gontami. Świątynia została poważnie uszkodzona w czasie działań wojennych w 1914 r. Odbudowano ją po zakończeniu I wojny światowej dzięki staraniom ówczesnego proboszcza ks. Piotra Jegierskiego. W latach 60. XX w. w kościele wymieniono posadzkę, w latach 80. dach pokryto blachą, a w latach 90. tego stulecia odnowiono tynki wewnątrz świątyni. Równocześnie z kościołem w 1822 r. wzniesiono klasycystyczną dzwonnice.\

Opis

Kościół położony jest we wschodniej części wsi przy głównej drodze prowadzącej z Jangrota do Trzyciąża. Świątynia otoczona jest kamiennym murem z trzema bramkami. Od południa w linii ogrodzenia usytuowana jest dzwonnica. Kościół murowany z cegły, potynkowany. Świątynia zbudowana na planie wydłużonego prostokąta, jednonawowa, z węższym od nawy, zamkniętym ścianą prostą, prezbiterium i z piętrowymi lokalnościami po bokach. Bryła świątyni jest prosta, zwarta, jednolita, zamyka się w prostopadłościennym, monumentalnym bloku, który obejmuje dwudzielne wnętrze i wszystkie dodatkowe aneksy (zakrystia, składzik, kruchty). Kościół nakryty jest dachem jednokalenicowym z blachy ocynkowanej, z wieloboczną wieżyczką na sygnaturkę na kalenicy. Fasada o podziałach pilastrowo-ramowych z pseudoboniowaniem, zwieńczona jest trójkątnym przyczółkiem ze spływami po bokach, z prostokątnym otworem wejściowym ujętym portalem z tympanonem w polu którego umieszczona jest tablica fundacyjna z nieczytelną inskrypcją i herbem bpa J.P. Woronicza. Elewacje boczne o podziałach horyzontalnych, z osiami skrajnymi zaakcentowanymi pseudoboniowaniami, ożywione są obiegającymi profilowanymi gzymsami, kordonowym i wieńczącym. Sylwetę zewnętrzną kościoła akcentują rzędy półkolistych okien z metalowymi, rozmieszczonymi promieniście szczeblinami wypełnionymi szkłem bezbarwnym. Drzwi masywne, dwuskrzydłowe, z ozdobnymi okuciami kowalskiej roboty. Stolarka drzwiowa jest bardzo dobrej jakości. Nawę nakrywa silnie spłaszczone sklepienie kolebkowe z lunetami wsparte na filarach przyściennych, a prezbiterium sklepienie żaglaste wsparte na czterech masywnych kolumnach. Wewnątrz kościoła narożniki nawy są zaokrąglone. W zakrystii zachowała się kamienna posadzka z czasu budowy świątyni. Najcenniejsze zabytki w kościele to archaiczny, dość prymitywnie opracowany, monumentalny krucyfiks gotycki z 2. połowy XIV w. i obraz „Św. Rodzina”, przykład późnogotyckiego malarstwa tablicowego z 1. ćwierci XVI w. W ołtarzu głównym umieszczony jest obraz z wizerunkami św. Jana Chrzciciela i św. Pawła namalowany w latach 1892-1893. W ołtarzach bocznych flankujących arkadę tęczową znajdują się m.in. obrazy „Ukrzyżowanie” i „Rozmnażenie chleba”, namalowane ok. 1822 przez krakowskiego malarza Michała Stachowicza. Ołtarze, ambona i dwa konfesjonały mają charakter barokowy. Instrument organowy wykonany został w 1887 r. w warsztacie Józefa Szymańskiego w Warszawie. Wolnostojąca dzwonnica przy kościele jest murowana z cegły, potynkowana, dwukondygnacyjna, z elewacjami ożywionymi podziałami pilastrowymi. Nakrywa ją dach dwuspadowy z trójkątnym szczytem. Wewnątrz zawieszony jest m.in. dzwon z 1557 r.